

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 1366
Tarih : 08.03.2016

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de ev-eksenli çalışanların iş sağlığı ve güvenliği risklerinin incelenmesi ile yasal haklar dâhil kamu politikalarının düzenlenmesi amacıyla Anayasanın 98’inci, İçtüzüğün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını talep ederiz.

Gülser YILDIRIM

Mardin Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye’de ihracata yönelik imalat sanayi, ağırlıklı olarak emek-yoğun malların düşük maliyetle üretimine dayanmaktadır. İhracata yönelik düşük maliyetli üretimin önemli bir kısmını ise ev-eksenli üretim oluşturmaktadır.

Ev-eksenli çalışma, kendi evinde veya işverenin işyeri dışında kendi seçtiği bir başka mekânda, ödeme karşılığında yapılan iş olarak tanımlanmaktadır. Ev-eksenli çalışma, başlıca üç istihdam ilişkisi içinde gerçekleşmektedir: Fason/ parça başı işçilik, siparişle çalışma ve kendi hesabına çalışma. Fason çalışma; fabrikalardan, işverenlerden aracılar vasıtasıyla alınıp evlerde kot temizleme, motor montajı, baharat sarma, tekstil, elektrik kabloları gibi işlerin yapılmasıdır. Siparişle çalışma; çevreden alınan dikiş, nakış, dantel, mantı, makarna, sarma, dolma gibi siparişlerin yapılıp müşteriye teslim edilmesidir. Kendi hesabına çalışma ise; dantel, dikiş, nakış ya da çeşitli yiyeceklerin yapılıp hazırlanarak pazarda satılmasıdır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, ev-eksenli çalışanların büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Ev-eksenli çalışanların %85-90’ından fazlası kadındır. Ev-eksenli çalışanların ağırlıklı kadınlar olması, doğrudan cinsiyetçi işbölümüyle ilgilidir. Ev-eksenli çalışanların çoğunluğunun kadınlar olmasının arkasında yatan temel neden, kadınların ev dışında çalışması önündeki engellerdir. Ayrıca, ev-eksenli üretimin emek süreçleri ve kadınların bu sürece katılım biçimleri, var olan toplumsal ilişki ve rollerin bozulmadan devam etmesini de mümkün kılmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 1996 yılında 177 sayılı “Evde Çalışma Sözleşmesi” ve 184 sayılı Evde Çalışma Tavsiye Kararı kabul etmiş, böylece tüm dünyada yaygın olan ev-eksenli çalışma biçimine uluslararası bir standart getirmiştir.

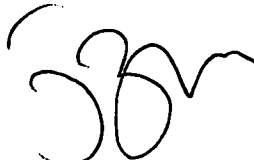
Sözleşme, ev-eksenli çalışan işçilerin haklarını düzenleyip korumaktadır. Sözleşme kapsamında, ev-eksenli çalışanlar işçi olarak tanınmakta ve diğer işçilerle eşit haklara sahip olmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 177 sayılı Evde Çalışma Sözleşmesi’ne henüz taraf olmayan Türkiye’de ev-eksenli çalışanlar, 2003 tarihinde yürürlüğe giren 4857 sayılı İş Yasasının 2. Maddesi ile *“işveren tarafından mal ve hizmet üretmek amacıyla maddi ve maddi olmayan unsurların birlikte örgütlendiği yerler işyeri”* dir. *“İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür”* denilmek suretiyle işverene bağlı olarak evde, yolda bir işverenin işini yapanların da işçi

sayılacağı düzenlemesi getirildi. 2012 tarihinde yürürlüğe giren Borçlar Yasasının 461'den 469'a olan maddeleri de evde çalışmayı düzenlemektedir. Borçlar Yasasına göre; *“evde hizmet sözleşmesi, işverenin verdiği işi, işçinin kendi evinde veya belirleyeceği başka bir yerde, bizzat veya aile bireyleri ile birlikte bir ücret karşılığında görmeyi üstlendiği sözleşmedir.”* Mevzuatta ev-eksenli çalışma ile ilgili farklı yasalarda düzenleme yapılmış olmasına rağmen ev-eksenli çalışanların temel sorunları devam etmektedir. “İnsana yakışır iş” yaklaşımının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması, ev-eksenli çalışma dâhil tüm güvencesiz çalışma biçimlerinde koşulların düzenlenmesine, yasal prosedürlere ve maddi yükümlülükler konusunda bazı muafiyetlere acil ihtiyaç vardır.

Ev-eksenli çalışma, genellikle düşük ücretli, kötü koşullu, güvencesiz, sosyal güvenlik kapsamı dışında ve riskleri yüksek bir çalışma biçimidir. İş akışı düzensiz ve ücretler düşük olduğundan ev-eksenli çalışan kadınlar, genellikle aynı anda üç şekilde birden çalışmaktadırlar. Örneğin, kendi hesabına pazarda satma amacıyla makarna yaparken (kendi hesabına çalışma), aynı gün bir taraftan komşunun çocuğuna kazak örebilir (siparişle çalışma) diğer taraftan aracının getirdiği ayakkabıyı yapıstrabilir (fason/parça başı çalışma). Böylece ev-eksenli çalışanlarda bütün “meslek” hastalıkları birden ortaya çıkabilmektedir. Dahası, örneğin tekstil tozunu, işi yapan ile birlikte çocuk, yaşlı herkes solur. Dolayısıyla ev-eksenli çalışmada yalnızca çalışan değil, evde yaşayan herkes etkilenmektedir.

İş güvencesi ve sağlık güvencesinin olmaması, iş güvenliğinin olmaması, işverenin işçisine karşı hiçbir yükümlülüğünün olmaması ev-eksenli çalışanların temel sorunlarından. Bu sebeple, iş sağlığı ve güvenliği kapsamına da işçiler olarak alınmaları gerektiği sıklıkla dile getirilmektedir. Zira günümüzde fabrika/işyeri odaklı bir iş sağlığı güvenliği politikası, var olan işçi gruplarını kapsamaya yeterli değildir. Bu sebeple fabrika/işyeri odaklı değil, ev-eksenli çalışma dâhil tüm ‘dışardan’ çalışma biçimlerine odaklanan, bu çalışma biçimlerinin koşullarına uygun ve bu işçilerin ihtiyaçlarına yönelik bir iş sağlığı güvenliği anlayışı acil bir ihtiyaçtır.

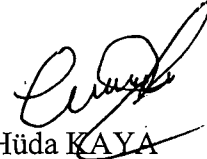
İdris BALUKEN
HDP Diyarbakır Milletvekili

Filiz KERESTECİOĞLU DEMİR
HDP İstanbul Milletvekili

Garo PAYLAN
HDP İstanbul Milletvekili

Hüda KAYA
HDP İstanbul Milletvekili

Ertuğrul KÜRKÇÜ
HDP İzmir Milletvekili

Müslüm DOĞAN
HDP İzmir Milletvekili

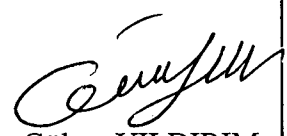
Ayhan BİLGİN
HDP Kars Milletvekili

Ali ATALAN
HDP Mardin Milletvekili

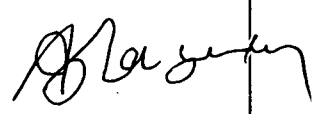
Erol DORA
HDP Mardin Milletvekili

Gülser YILDIRIM
HDP Mardin Milletvekili

Mithat SANCAR
HDP Mardin Milletvekili

Ahmet YILDIRIM
HDP Muş Milletvekili

Burcu ÇELİK ÖZKAN
HDP Muş Milletvekili

Besime KONCA
HDP Siirt Milletvekili

Kadri YILDIRIM
HDP Siirt Milletvekili

Aycan İRMEZ
HDP Şırnak Milletvekili

Faysal SARIYILDIZ
HDP Şırnak Milletvekili

Ferhat ENCÜ
HDP Şırnak Milletvekili

Leyla BİRLİK
HDP Şırnak Milletvekili

Dilek ÖCALAN
HDP Şanlıurfa Milletvekili

İbrahim AYHAN
HDP Şanlıurfa Milletvekili

Osman BAYDEMİR
HDP Şanlıurfa Milletvekili

Alican ÖNLÜ
HDP Tunceli Milletvekili

Adem GEVERİ
HDP Van Milletvekili

Lezgin BOTAN
HDP Van Milletvekili

Nadir YILDIRIM
HDP Van Milletvekili

Tuğba HEZER ÖZTÜRK
HDP Van Milletvekili

Bedia ÖZGÖKÇE ERTAN
HDP Van Milletvekili